

Algemeen beeld en samenvattingen per hoofdstuk

SASKIA VAN BON, IGOR BOOG EN WIES DINSBACH (LANDELIJK EXPERTISECENTRUM VAN ART.1)

De overheid heeft een plicht bij het voorkomen en bestrijden van discriminatie. Om beleid te kunnen ontwikkelen en uitvoeren, is inzicht nodig in de aard en omvang van discriminatie in Nederland. Daarom heeft de Directie Inburgering en Integratie van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) opdracht gegeven tot het samenstellen van deze monitor. De Monitor rassendiscriminatie 2009 geeft een overzicht van wat bekend is over rassendiscriminatie in Nederland. Deze publicatie is een vervolg op de Monitor rassendiscriminatie 2005.¹

Als algemeen uitgangspunt voor deze monitor hanteren we de definitie van discriminatie uit artikel 90quater van het Wetboek van Strafrecht: “Onder discriminatie of discrimineren wordt verstaan elke vorm van onderscheid, elke uitsluiting, beperking of voorkeur, die ten doel heeft of ten gevolge kan hebben dat erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan of aangetast.”

Discriminatie is niet eenvoudig te onderzoeken. Om een beeld te verkrijgen van de discriminatieproblematiek, moeten de resultaten van verschillende typen onderzoek worden samengebracht. In deze monitor is gebruik gemaakt van inventarisaties van klachten over discriminatie, waaronder klachten ingediend bij antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), aangiften bij de politie en uitspraken en oordelen van de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) of de rechter. Omdat slechts een zeer klein deel van de mensen die discriminatie ervaren daar ook melding van doet, zijn voor deze monitor de omvang en aard van discriminatie-ervaringen in Nederland onderzocht middels een landelijke survey (Discriminatie-ervaringen 2009).

In Hoofdstuk 1 Inleiding wordt nader ingegaan op hoe rassendiscriminatie in Nederland is onderzocht in deze monitor. Het tweede hoofdstuk betreft een algemeen verslag van de uitkomsten van de survey Discriminatie-ervaringen 2009. Vervolgens is discriminatie op diverse maatschappelijke terreinen, zoals arbeid en onderwijs, in afzonderlijke hoofdstukken behandeld. Deze hoofdstukken bieden een overzicht van beschikbare gegevens over de aard en de omvang van discriminatie op de verschillende terreinen. Daarnaast is er een aantal hoofdstukken gewijd aan specifieke uitingvormen en thema's gerelateerd aan rassendiscriminatie, zoals extreem-rechts geweld en discriminatie op internet. Bepaalde specifieke uitkomsten van de survey Discriminatie-ervaringen zijn, waar van toepassing, in de hoofdstukken verwerkt. Hieronder wordt allereerst een algemeen beeld geschetst met enkele belangrijke bevindingen uit de monitor. Daarna volgen beknopte samenvattingen van de verschillende hoofdstukken uit de monitor.

1. ALGEMEEN BEELD

Lichte daling discriminatie-ervaringen

De uitkomsten van de survey Discriminatie-ervaringen 2009 laten zien dat verschillende etnische groepen in Nederland rassendiscriminatie ervaren. In het algemeen is sprake van een lichte daling: de respondenten rapporteren minder discriminatie-ervaringen dan in het onderzoek dat in 2005 werd uitgevoerd. De daling geldt met name voor ervaringen met discriminatie op grond van geloof onder Turken en Marokkanen. In het algemeen is sprake van een daling van discriminatie-ervaringen in het onderwijs, bij het zoeken naar werk en bij discotheekbezoek. De helft van de Marokkanen geeft aan in het jaar voorafgaand aan het onderzoek een of meerdere malen discriminatie te hebben ervaren. Marokkanen vormen daarmee de groep met de meeste discriminatie-ervaringen. In het algemeen ervaren jongeren vaker discriminatie dan ouderen. Volwassen autochtone mannen worden verreweg het vaakst genoemd als dader.

Toename geregistreerde discriminatie bij politie en justitie

Sinds 2005 is er bij het Openbaar Ministerie (OM) en de politie een gestage toename van het aantal geregistreerde discriminatie op grond van ras. Het aandeel ingeschreven feiten dat gaat over rassendiscriminatie bij het OM was 43 procent in 2005 en 69 procent in 2008. Niet meegeteld zijn de commune delicten met discriminatoir aspect, zoals mishandeling of brandstichting. De politiecijfers uit 2008 wijzen uit dat het meetellen van dergelijke delicten tot een verdriedubbeling van de discriminatiecijfers leidt.

Discriminatie wordt meestal niet gemeld

Uit de voor deze monitor verzamelde gegevens blijkt dat discriminatie vaker voorkomt dan is af te leiden uit de incidenten die worden geregistreerd door het OM, politie of andere instanties. Een belangrijke aanwijzing hiervoor leveren de in 2005 en 2009 uitgevoerde surveys, waaruit blijkt dat vaak geen melding wordt gemaakt van discriminatie-ervaringen. Hooguit een op de drie gevallen komt terecht bij een officiële instantie. In deze monitor is extra aandacht besteed aan de achterliggende redenen hiervoor. De mening dat melden niet helpt blijkt wijdverbreid onder verschillende etnische groepen. Een andere veelgenoemde reden om niet te melden is dat de betrokkenen liever geen aandacht besteden aan hun ervaringen met discriminatie. Als motief om een voorval wel te melden bij een instantie, noemden de respondenten de wens om de probleemsituatie van discriminatie aan te pakken of de behoefte om hun verhaal kwijt te kunnen. De meeste mensen blijken wel bekend met verschillende instanties waar je melding kan doen. Uitzondering vormt de mogelijkheid om bij de politie discriminatie te melden; daarvan is slechts een op de drie mensen op de hoogte.

Met name moslims ervaren discriminatie op grond van geloof

In vergelijking met andere geloofsgemeenschappen ervaren veel moslims godsdienstdiscriminatie. Onderzoek laat zien dat zij negatieve gevolgen ervaren van het veelal stereotype en generaliserende discours rondom moslims en de islam. Een punt van zorg hierbij is het toenemende aantal geweldsincidenten gericht tegen moslims in Nederland. De verschillende registraties vertonen pieken in het aantal voorvallen, die direct of indirect samenhangen met ingrijpende gebeurtenissen of met internationale politieke onrust.

Deze samenhang gaat ook op voor klachten over antisemitisme, die voornamelijk een relatie vertonen met spanningen in het Midden Oosten. Over de langere termijn blijkt dat het aantal registraties van antisemitische incidenten de afgelopen jaren is gedaald. Extreem-rechtse straatformaties met antisemitische ideologie lijken in omvang te zijn afgenomen. Wel blijft het internet een belangrijk medium voor discriminerende uitingen en voor de verspreiding van extreem-rechts gedachtegoed.

2. SAMENVATTINGEN PER HOOFDSTUK

HOOFDSTUK 2 - DISCRIMINATIE-ERVARINGEN 2009

In 2005 is een landelijke survey verricht om de omvang en aard van ervaren discriminatie op grond van huidskleur, land van herkomst of geloof in kaart te brengen voor verschillende maatschappelijke terreinen. Dit onderzoek is in 2009 herhaald en uitgebreid. Hierin is ook aandacht besteed aan waarom mensen wel of geen melding doen van discriminatie. De resultaten van het onderzoek uit 2009 worden hier weergegeven en vergeleken met de gegevens uit 2005.

Afname van ervaren discriminatie

Ten opzichte van het eerdere onderzoek in 2005, is de mate van ervaren discriminatie op grond van land van herkomst, geloof en/of huidskleur enigszins gedaald. Onder de vier grootste etnische minderheidsgroepen - Marokkanen, Turken, Surinamers en Antillianen - is het percentage mensen dat discriminatie ervaart, significant gedaald van gemiddeld 47 procent in 2005 naar gemiddeld 41 procent in 2009. De daling doet zich met name voor bij ervaren discriminatie op grond van het geloof onder Turken en Marokkanen. In 2005 gaf 26 procent van de Turkse en 36 procent van de Marokkaanse respondenten aan discriminatie te ervaren op grond van hun geloof, in het onderzoek van 2009 gaat het om respectievelijk 17 en 25 procent.

Marokkanen ervaren het vaakst discriminatie

Er bestaan grote verschillen in ervaren discriminatie tussen etnische groepen. Marokkanen geven het vaakst aan dat ze discriminatie ervaren. De helft van de Marokkaanse respondenten geeft aan in het afgelopen jaar op één of meerdere terreinen discriminatie te hebben ervaren. De verschillen tussen etnische groepen in de mate waarin zij discriminatie ervaren, treden op bij vrijwel alle maatschappelijke terreinen. Of het nu gaat om discriminerende opmerkingen op straat, discriminatie op de werkvloer, of bij het solliciteren, telkens ervaren Marokkanen het vaakst discriminatie, gevolgd door Turken en vervolgens Surinamers en Antillianen. Onder Indonesiërs en autochtone Nederlanders zijn er relatief minder discriminatie-ervaringen.

Aard van de ervaren discriminatie

Discriminerende opmerkingen en niet als gelijkwaardig behandeld worden, worden verreweg het vaakst genoemd als vormen van ervaren discriminatie. Beide vormen treden ook vaak gelijktijdig op. Vooral Marokkanen en Turken zeggen relatief vaak ernstige discriminatie-incidenten te hebben meegemaakt. Onder Marokkanen, Turken, Surinamers en Antillianen is de prevalentie van ernstige discriminatie-ervaringen licht gedaald sinds 2005. Men ervaart discriminatie vooral als een probleem indien het een belemmering vormt voor maatschappelijke participatie of zelfontplooiing en indien de dader een professional of gezagsdrager is, die in de uitoefening van zijn of haar functie mensen (vermeend) ongelijk behandelt. De meer agressieve vormen van discriminatie, zoals vernielingen, bedreigingen en lichamelijk geweld, komen het minst vaak voor, maar het gaat nog wel om substantiële percentages. Onder Marokkanen, Turken, Surinamers en Antillianen die discriminatie ervaren, is er bij een op de acht gevallen volgens de betrokkenen sprake van bedreiging en/of geweld.

Jongeren ervaren vaker discriminatie dan ouderen

In het algemeen vermelden jongeren tussen 16 en 29 jaar het vaakst dat ze te maken hebben met discriminatie en 50-plussers het minst. Dat jongeren vaker discriminatie ervaren is vermoedelijk deels toe te schrijven aan het feit dat ze zich vaker in situaties begeven waar discriminatie op kan treden en dat agressiviteit in deze leeftijdsgroep meer voorkomt dan in oudere groepen. Het opleidingsniveau speelt een minder grote rol. Binnen elke etnische groep bestaan er geen significante verschillen in ervaren discriminatie tussen lager opgeleiden, middelbaar en hoger opgeleiden. Wel lijkt het erop dat onder Surinamers en Antillianen met name lager opgeleiden meer discriminatie ervaren, terwijl onder Turken en Marokkanen ook middelbaar en hoger opgeleiden relatief vaak discriminatie ervaren. Onder Antillianen en Surinamers blijkt er geen significant verschil in ervaren discriminatie te bestaan tussen mannen en vrouwen. Turkse en Marokkaanse mannen daarentegen geven (significant) vaker aan discriminatie ervaren te hebben dan vrouwen.

Vermeende daders: hoofdzakelijk volwassen mannen van autochtone afkomst

Bij ongeveer 10 procent van de gevallen van ervaren discriminatie zijn de 'daders' anoniem of is de etniciteit onbekend. Als we deze buiten beschouwing laten, dan geldt dat in bijna negen van de tien gevallen autochtone Nederlanders worden genoemd als degenen die discrimineren. In de overige gevallen is de dader van allochtone afkomst. Het gaat dan deels om autochtonen die discriminatie ervaren van allochtonen, met name van Marokkanen. In ongeveer 80 procent van de gevallen worden volwassen mannen en in iets minder dan de helft van de gevallen volwassen vrouwen genoemd als (mede)dader(s). Jongeren worden daarentegen veel minder vaak genoemd als dader.

De meeste discriminatie-ervaringen worden niet gemeld

Het blijkt dat gemiddeld genomen meer dan 70 procent van de incidenten nergens gemeld wordt. Minder dan 10 procent van de respondenten heeft alle incidenten met ervaren discriminatie gemeld. Ten opzichte van het vorige onderzoek in 2005 zijn er geen significante verschillen in het meldgedrag. Gemiddeld genomen geeft een grote meerderheid van de Turken, Marokkanen en Surinamers/Antillianen aan bekend te zijn met de mogelijkheid om meldingen van discriminatie te doen bij een antidiscriminatievoorziening (70 procent), de Commissie Gelijke Behandeling (68 procent) en het Meldpunt Discriminatie Internet (75 procent). Men is echter veel minder bekend met de mogelijkheid om discriminatie te melden bij de politie. Slechts 29 procent is daarmee bekend.

Redenen om discriminatie-ervaringen niet te melden

De redenen om een incident niet te melden variëren vanzelfsprekend met de aard en de ernst van het incident. Gebrek aan kennis over waar en hoe men klachten over discriminatie zou kunnen melden, blijkt geen belangrijke reden te zijn om discriminatie niet te melden. Ook onzekerheid over de vraag of men daadwerkelijk gediscrimineerd is, wordt niet vaak als reden genoemd om een ervaring niet te melden. Datzelfde geldt voor angst voor represailles. Terwijl Turken en Marokkanen dit nauwelijks noemen als argument, leven deze angstgevoelens wel sterk onder Surinamers/Antillianen.

Een van de meest genoemde redenen om discriminatie niet te melden is de opvatting dat melden niet helpt. Met name onder Marokkanen en Turken is deze opvatting wijdverbreid. In diepte-interviews is hierop doorgevraagd. Veel respondenten antwoorden dat melden geen zin heeft omdat ze menen dat discriminatie niet is op te lossen. Men meent dat de mentaliteit van mensen die discrimineren niet te veranderen is. Je kunt er dus beter maar geen aandacht aan besteden en, zo zeggen sommige deelnemers, situaties vermijden waar je met discriminatie geconfronteerd kunt worden. Discriminatie kan leiden tot een gevoel van machteloosheid. Dat gevoel werd in de diepte-interviews vaak geuit in de context van uitspraken over ontwikkelingen in de samenleving - bijvoorbeeld de 'verharding', of de rol van de media - waar 'je toch niets aan kunt doen'. En waarom zou je melding doen als discriminatie toch niet aan te pakken valt?

Opvallend is dat de deelnemers aan de diepte-interviews die menen dat melden geen zin heeft, het melden bij een instantie als een antidiscriminatievoorziening vaak associëren met ‘de confrontatie aangaan’, of ‘proberen het probleem op te lossen’, en niet met ‘steun zoeken’ of ‘je verhaal kwijt kunnen’.

Een tweede belangrijke reden om niet te melden is de houding dat men er zo min mogelijk aandacht aan wil besteden, zo blijkt uit de survey. Dit argument blijkt bij alle etnische groepen een aanzienlijke rol te spelen en wordt onder Surinamers/Antillianen zelfs het vaakst genoemd als reden om ervaren discriminatie niet te melden. Andere vaakgenoemde redenen om niet te melden zijn de opvatting dat het ervaren incident niet belangrijk genoeg was om te melden en het argument dat het te veel tijd en moeite kost om te melden. Tot slot blijkt een klein deel van de respondenten in staat om het probleem zelf op te lossen en doen om die reden geen melding.

Redenen om discriminatie-ervaringen wel te melden

Ook is aan alle respondenten de vraag voorgelegd wat voor hen persoonlijk een reden zou zijn om discriminatie te melden. Het vaakst worden motieven genoemd waarbij de discriminatoire situatie wordt aangepakt, zoals de wens om herhaling te voorkomen en het aanspreken van de daders. Het versterken van de eigen mogelijkheden om de situatie te veranderen (‘advies krijgen over wat ik zelf kan doen’) wordt daarbij minder vaak genoemd. Ook het verwerven van sociale steun in de vorm van een luisterend oor (‘mijn verhaal kwijt kunnen’) wordt genoemd als reden om discriminatie te melden.

De respondenten bij de diepte-interviews vertellen dat ze eerder geneigd zijn te melden wanneer zij gediscrimineerd worden door een instantie of een gezagsdrager. Dat laatste wordt als ernstiger beschouwd, omdat het een gevoel van machteloosheid veroorzaakt en het vertrouwen in de rechtsstaat aantast. Een andere belangrijke reden om melding te doen is, vooral bij moeders, bezorgdheid over de discriminatie-ervaringen van hun kinderen.

HOOFDSTUK 3 - ONDERWIJS

Ervaren discriminatie

Uit de resultaten van de survey Discriminatie-ervaringen 2009 blijkt dat er, ten opzichte van de survey uit 2005, sprake is van een significante daling van het aantal respondenten dat een opleiding volgt en aangeeft zich het afgelopen jaar gediscrimineerd te hebben gevoeld in het onderwijs. Waar in de survey van 2005 nog 11 procent van de respondenten aangeeft discriminatie in het onderwijs te hebben ervaren, is dat in de survey van 2009 6 procent. Net als in de eerdere onderzoeksperiode betreft het met name discriminerende opmerkingen en zich niet als gelijkwaardig behandeld voelen. In 54 procent van de gevallen geven respondenten aan zich door medeleerlingen gediscrimineerd te voelen, wat een kleine daling is ten opzichte van de resultaten uit 2005. Ongewijzigd is dat bijna de helft van de respondenten zegt zich door de docent(en) gediscrimineerd te voelen.

Antidiscriminatievoorzieningen ontvangen jaarlijks ruim 200 klachten en meldingen over discriminatie in het onderwijs. Dit aantal is al enkele jaren vrij stabiel. Het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie van het Openbaar Ministerie registreert jaarlijks rond de zeven discriminatiefeiten in het onderwijs die bij de parketten zijn binnengekomen. Het meldpunt van de vertrouwensinspecteurs van de Onderwijsinspectie behandelt sinds 2005 enkele tientallen discriminatieklachten per jaar. De Commissie Gelijke Behandeling sprak in de periode 2005 t/m 2008 jaarlijks gemiddeld 7 oordelen uit in zaken die betrekking hadden op de toegang tot onderwijs, de ongelijke behandeling of bejegening van leerlingen en studenten of van ouders/begeleiders van leerlingen, en op verzoeken van onderwijsinstellingen om een oordeel over het eigen handelen, voor zover gericht op leerlingen/studenten of ouders.

Over het primair en voortgezet onderwijs is wat betreft het vóórkomen van discriminatoire incidenten meer bekend dan over het mbo. Gegevens over discriminatie binnen het hbo en het wetenschappelijk onderwijs zijn nauwelijks beschikbaar. Afgaande op de laatste drie jaarrapportages van de Onderwijsinspectie lijkt er over het algemeen een licht dalende trend te bespeuren voor wat betreft het percentage scholen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs waar minimaal enkele keren per jaar discriminatoire incidenten zijn voorgekomen. Toch blijven deze percentages aanzienlijk, met name in de lagere vormen van het voortgezet onderwijs waar op ongeveer de helft van de scholen incidenten zijn waargenomen.

Beleid ter voorkoming en bestrijding van discriminatie

De afgelopen paar jaar heeft het Nederlandse onderwijs in toenemende mate taken toebedeeld gekregen bij het waarborgen van de sociale veiligheid van leerlingen en personeel. Opvallend is dat de ontwikkeling van antidiscriminatiwet- en regelgeving in de hbo-sector achtergebleven is ten opzichte van andere onderwijstypen. Onderzoek van de CGB op een hogeschool in Den Haag maakte duidelijk dat de ontwikkeling en implementatie van beleid ter voorkoming en bestrijding van discriminatie in het hoger beroepsonderwijs aandacht verdient. De verplichting die scholen hebben om leerlingen tegen discriminatie te beschermen reikt tot buiten de schooldeuren en omvat ook het stagebeleid. Er zijn signalen dat niet alle onderwijsinstellingen zich voldoende van deze zorgtaak bewust zijn. Met name leerlingen die een hoofddoek dragen lijken in een kwetsbare positie te verkeren wanneer zij op zoek gaan naar een stageplek.

HOOFDSTUK 4 - ARBEIDSMARKT

Verschillen in arbeidsmarktpositie

In het hoofdstuk over rassendiscriminatie op de arbeidsmarkt wordt in de eerste plaats geconstateerd dat er verschillen zijn in arbeidsmarktpositie tussen verschillende etnische groepen. Zo hebben niet-westerse allochtonen een grotere kans op werkloosheid dan autochtonen, en hebben zij vaker een tijdelijk of flexibel arbeidscontract. Daarnaast bestaat er ook een verschil in beroepsniveau. Sinds eind 2008 neemt de werkloosheid toe, als gevolg van de economische crisis

die in 2007 de kop op stak in de wereldwijde financiële sector. De toename van werkloosheid is onder niet-westerse allochtonen sterker dan onder autochtonen, zo blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De gevolgen van de economische teruggang zijn vooral groot voor mannen en jongeren met een niet-westerse achtergrond. Dit laatste zou verklaard kunnen worden uit de geconstateerde gevoeligheid voor de conjunctuur van deze groepen. Het is echter nog niet duidelijk of en in hoeverre de aard en omvang van de discriminatieproblematiek is veranderd als gevolg van de economische crisis.

Met behulp van kwantitatieve analyses heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) onderzocht of deze verschillen in arbeidsmarktpositie te verklaren zijn uit factoren als opleiding en leeftijd. Dat blijkt niet het geval bij de verschillen in werkloosheid en het al dan niet hebben van een vast arbeidscontract. De uitkomsten van de analyses maken het aannemelijk dat discriminatie een oorzaak is van de hogere werkloosheid en de kleinere kans op een vast arbeidscontract onder niet-westerse allochtonen. Er bestaan geen aanwijzingen dat verschillen in beroepsniveau of beloning tot achterstand leiden van etnische groepen (wat niet wil zeggen dat er geen sprake is van individuele gevallen waarin ongeoorloofd onderscheid wordt gemaakt bij promotie of beloning). Daarnaast is uit onderzoek met behulp van praktijktesten gebleken dat het selectiegedrag van werkgevers een rol speelt bij de grotere werkloosheid van niet-westerse allochtonen. Dat is een sterke aanwijzing voor discriminatie.

Ervaren discriminatie

Uit de voor deze monitor uitgevoerde survey naar discriminatie-ervaringen blijkt dat niet-westerse allochtonen in 2009 minder discriminatie op de arbeidsmarkt hebben ervaren dan in 2005, toen een vergelijkbaar onderzoek werd uitgevoerd. Ten opzichte van de survey uit 2005 zijn de verschillen tussen autochtonen en allochtonen in het percentage werkzoekenden dat één of meerdere keren is afgewezen, afgenomen. Er is sprake van een significante daling van het percentage respondenten dat bij het solliciteren discriminatie vermoedt op grond van zijn of haar huidskleur, geloof of land van herkomst. Een kwart van de niet-westerse allochtonen die zijn afgewezen in een sollicitatieprocedure, vermoedt dat er discriminatie in het spel is. Ook het percentage niet-westerse allochtonen dat discriminatie op het werk ervaart, is significant afgenomen. Alleen onder Marokkanen is het percentage dat discriminatie op het werk ervaart stabiel gebleven. Discriminatie-ervaringen van werkenden betreffen met name discriminerende opmerkingen en het niet als gelijkwaardig behandeld worden.

Hoofddoek

Bij een analyse van klachten die zijn ingediend bij antidiscriminatievoorzieningen en oordelen uitgesproken door de Commissie Gelijke Behandeling blijkt dat zaken waar een sollicitant wordt geweigerd vanwege het dragen van een hoofddoek in veel gevallen relatief eenvoudig zijn op te lossen. De werkgever blijkt vaak een beroep te doen op representativiteit, waarbij in veel gevallen de eisen die ten grondslag liggen aan dat beroep niet legitiem, noodzakelijk en geschikt blijken te zijn.

Preventief antidiscriminatiebeleid

Discriminatie op de arbeidsmarkt kan een negatief gevolg hebben voor het gedrag en het psychische welbevinden van de slachtoffers. Sommige sollicitanten proberen te vermijden dat ze gediscrimineerd worden, en zoeken werk in sectoren waar ze denken dat de kans op discriminatie kleiner is. In 2009 is discriminatie opgenomen in de Arbowet. Een reden om discriminatie in deze wet op te nemen is dat discriminatie vergelijkbare psychosociale problemen kan veroorzaken als ander ongewenst gedrag in de Arbowet, zoals seksuele intimidatie en pesten. Dit betekent dat werkgevers preventief antidiscriminatiebeleid moeten voeren.

HOOFDSTUK 5 - HUISVESTING EN WOONOMGEVING

Huisvesting

Allochtonen verkeren in een achterstandspositie als het gaat om huisvesting. Zij wonen vaker in sociale huurwoningen en minder vaak in koopwoningen dan autochtonen. Allochtonen zijn ook minder tevreden met hun woonsituatie. In hoeverre discriminatie een rol speelt in deze achterstandspositie is niet duidelijk. Er zijn geen aanwijzingen dat discriminatie een noemenswaardig probleem is bij de toewijzing van sociale huurwoningen. Uit een onderzoek van de Commissie Gelijke Behandeling blijkt dat sommige financiers bepaalde postcodegebieden uitsluiten van hypotheek. Dit kan de toegang van bepaalde groepen tot een koopwoning belemmeren.

Woonomgeving

Uit de resultaten van de survey Discriminatie-ervaringen 2009 blijkt dat een op de vijf allochtonen in Nederland het afgelopen jaar discriminatie op straat heeft ervaren. Vergeleken met andere allochtonen ervaren Marokkanen significant meer discriminatie op straat. Zij ervaren echter niet meer discriminatie op straat dan vier jaar geleden, wat wel geldt voor Turken en Surinamers/Antillianen.

Discriminatie-ervaringen op straat betreffen vooral discriminerende opmerkingen. Verreweg de meeste allochtonen met discriminatie-ervaringen op straat geven aan dat de dader een autochtoon was, hoewel ook sprake is van allochtone daders. Marokkanen worden vaker dan andere allochtonen als dader genoemd, met name door Surinamers.

De weinige autochtonen die op straat discriminatie-ervaringen op grond van huidskleur, land van herkomst of geloof hebben, voelen zich met name gediscrimineerd door Turken en Marokkanen. Bij discriminatie-ervaringen op straat gaat het relatief vaak om mannelijke daders, in een kwart van de gevallen om een bekende en bij eenderde om buurtbewoners.

Weinig van de allochtone en praktisch geen autochtone respondenten hebben in het afgelopen jaar persoonlijk te maken gehad met vernieling, beschadiging of bekladding van hun eigendommen of woning vanwege hun geloof, huidskleur of afkomst. Onder Turken en Marokkanen komt dit wel significant vaker voor dan onder Surinamers/Antillianen.

Bij de geregistreerde klachten over discriminatie (bij ADV's, politie en OM) zijn in de onderzochte periode geen significante stijgingen of dalingen te constateren op het terrein van de woonomgeving en openbare ruimte. Over discriminatie in de woonomgeving krijgen de ADV's meer klachten dan over discriminatie bij woningtoewijzing. Uit de klachtenregistraties van ADV's in de regio's Hollands Midden en Haaglanden blijkt dat bij burenc conflicten waar ervaren discriminatie een rol speelt, veelal sprake is van langdurige, meervoudige problematiek waarin ook zaken als overlast en conflicten over gedeelde ruimten een rol spelen. Naast burenc conflicten zijn er discriminatieklachten die betrekking hebben op andere, soms ernstige buurtgerelateerde incidenten, zoals bekladdingen op specifieke locaties en acties in een buurt tegen de aanwezigheid van bepaalde gezinnen of tegen plannen voor vestiging van bijvoorbeeld een moskee of asielzoekerscentrum. Ook incidenten in de publieke ruimte komen voor in de klachtenregistratie van ADV's. Dit zijn incidenten die niet gerelateerd zijn aan de locatie waar het incident zich voordoet. Voorbeelden hiervan zijn scheldpartijen op straat, bekladdingen die niet op een specifiek doel zijn aangebracht, en geweld.

HOOFDSTUK 6 - HORECA

Discriminerend deurbeleid

Horecaondernemers kunnen deurbeleid hanteren ten behoeve van de veiligheid en het aantrekken van het door hen gewenste publiek. Hierbij kan sprake zijn van verboden onderscheid indien iemand geweigerd wordt, uitsluitend vanwege zijn of haar ras of afkomst. Uit diverse onderzoeken, klachtencijfers en praktijktesten rijst het beeld dat horecadiscriminatie regelmatig voorkomt.

Uit onderzoeken onder horecaondernemers en portiers blijkt dat met name allochtone mannen, en in het bijzonder jonge Marokkanen, door hen als veiligheidsrisicogroepen gezien worden en aan de deur kritischer beoordeeld worden. De uitkomsten van verschillende onderzoeken en praktijktesten wijzen erop dat deurbeleid niet altijd transparant en controleerbaar is en dat huisregels willekeurig worden toegepast.

Er zijn indicaties dat allochtone jongeren die geweigerd worden bij een uitgaansgelegenheid dit snel toeschrijven aan discriminerend deurbeleid. Toch worden er weinig klachten ingediend en lijken allochtone jongeren vooral vermijdingsstrategieën te hanteren, om te voorkomen dat zij aan de deur van een horecagelegenheid geweigerd worden. Horecadiscriminatie kan met juridische middelen bestreden worden. Daarnaast doen horecaondernemers, in samenwerking met politie, gemeente en antidiscriminatievoorzieningen, in verschillende steden aan preventie door middel van horecaconvenanten en Panels Deurbeleid.

Ervaren discriminatie

De resultaten van de survey Discriminatie-ervaringen 2009 laten, net als die van de survey uit 2005, zien dat Marokkanen en in mindere mate Turken vaker dan andere etnische groepen discriminatie ervaren in de horeca. De uitkomsten uit 2009 tonen, gemiddeld genomen, een lichte daling van ervaren discriminatie in de horeca, vergeleken met de resultaten uit 2005. Die daling was alleen onder Turken significant, van 14 procent in 2005 naar 7 procent in 2009.

Discriminatie in de horeca wordt vooral ervaren bij het bezoek aan discotheken. De respondenten van de survey in 2009 noemen discotheken echter minder vaak als gelegenheid waar men discriminatie ervaart dan de respondenten in 2005 (58 procent in 2009; 72 procent in 2005). Verder blijkt dat verreweg de meeste respondenten met discriminatie-ervaringen in de horeca discriminatie ervaren van de kant van het personeel. In negen van de tien gevallen gaat het om ongelijke behandeling in het algemeen en in de helft van gevallen om toegang geweigerd worden in het bijzonder. Bij de geregistreerde klachten over horecadiscriminatie (bij ADV's, CGB, politie en OM) zijn in de onderzochte periode geen significante stijgingen of dalingen te constateren.

HOOFDSTUK 7 - POLITIE EN JUSTITIE

Ervaren discriminatie

Het percentage klachten over rassendiscriminatie door politie en justitie is bij de antidiscriminatievoorzieningen de afgelopen twee jaar (2007 t/m 2008) gedaald (van 6 naar 4 procent) en dat lijkt een goede zaak. In de periode van de vorige Monitor rassendiscriminatie kwam dit percentage uit op 5. In de regio Haaglanden is sprake van een structurele en aanzienlijk daling van klachten. Mogelijk is deze daling veroorzaakt door de extra inspanningen van het korps vanaf 2007 op het punt van bejegening.

Nog steeds betreffen de meeste klachten over politie en justitie onderscheid naar ras in ruime zin (inclusief nationaliteit en antisemitisme). Aanhoudingen leveren de meeste klachten op, waarbij het opvallend is dat daarbij relatief vaak wordt geklaagd over het gebruik van geweld door de politie. Een verklaring zou kunnen zijn dat situaties met burgers die het gevoel hebben gediscrimineerd te worden eerder uit de hand lopen. Dit uiteraard los van de vraag of dat gevoel terecht is geweest. Nader onderzoek naar de 18 geweldsincidenten zou daar uitsluitsel over kunnen geven.

Op basis van de klachtenregistraties lijkt het weigeren van een aangifte niet vaak voor te komen. Er wordt vaker geklaagd over de lange duur van een vervolgingsbeslissing na aangifte en van de beklagprocedure bij het gerechtshof wegens niet vervolgen.

Onderscheid tussen allochtone en autochtone jeugdige verdachten komt zowel voor bij aanbrengen van een zaak bij de kinderrechter en bij het vorderen van straffen door het Openbaar Ministerie als bij het toewijzen ervan door de rechter. Gedurende de detentie blijken allochtone gevangenen op een aantal aspecten ongelijk behandeld te worden ten opzichte van hun autochtone lotgenoten.

Registratie van en inzicht in klachten

Kanttekeningen zijn dat de herstructurering van de politiekklachtencommissies nog niet voltooid is en dat klachten wegens discriminatie door de politie zelden tot een registratie bij de politie leiden en slechts sporadisch tot vervolging. Deze omstandigheden kunnen van invloed zijn op de meldingsbereidheid van burgers.

Evenals in de vorige verslagperiode is de conclusie dat de Nationale ombudsman (No) nog een zeer bescheiden rol speelt bij klachten over politie. Oorzaak zijn de politiekklachtencommissies waar de burger eerst zijn klacht aan moet voorleggen. In de zaken waar de No zich over uitsprekt blijkt de klager slechts zelden gelijk te krijgen. Voor discriminatiezaken hanteert de No een beperkt toetsingskader, namelijk of de gedraging al dan niet behoorlijk was. Als de verklaringen van de burger en de opsporingsambtenaren elkaar tegenspreken, onthoudt de No zich veelal van een oordeel.

De toegankelijkheid van de verslagen van de politiekklachtencommissies verdient in zijn algemeenheid verbetering, maar ook in het bijzonder ten aanzien van discriminatie. De rapporten zijn nergens in Nederland centraal te raadplegen. Sommige korpsen maken gebruik van internet, maar anderen weer niet. Slechts een zeer beperkt aantal van de korpsen voldoet min of meer aan de wettelijke vereisten op dit punt en geeft inzicht in de discriminatieklachten en de afhandeling ervan. In de Beleidsnota discriminatie van de Raad van Hoofdcommissarissen van augustus 2008 is vastgelegd dat alle korpsen op dit punt in 2009 aan hun registratieverplichtingen moeten voldoen.

Gebruik van etnische profielen

Er is een toenemende aandacht binnen de Europese Unie voor het gebruik en de nadelige consequenties van etnische profielen. Hiermee wordt bedoeld dat door de politie aan de hand van etnische of religieuze kenmerken selectief tegenover bepaalde burgers wordt opgetreden. Dergelijk optreden is gebaseerd op een vooraf opgesteld profiel dat bewust of onbewust als leidraad wordt gehanteerd. Deze selectiviteit kan maken dat de uitvoeringspraktijk discriminerend is en draagt het risico in zich dat verhoudingen tussen politie en etnische minderheden worden verstoord. Zodoende kan het gebruik van profielen ten koste gaan van de informatiepositie van de politie.

Mede gezien de ervaren discriminatie door personen van Turkse en Marokkaans afkomst, zou meer informatie over de praktijk in Nederland vergaard kunnen worden door nader onderzoek, waarbij met name gekeken wordt naar het hanteren van profielen bij de identificatieplicht en het preventief fouilleren.

HOOFDSTUK 8 - RACISTISCH EN EXTREEM-RECHTS GEWELD

Sinds midden van de jaren 90 wordt getracht systematisch inzicht te krijgen in de problematiek van racistisch en extreem-rechts geweld, vooral via het onderzoeksproject Monitor racisme & extremisme. De aanpak is niet gebaseerd op surveys onder (potentiële) slachtoffers, maar op inventarisaties van concrete gewelddadige incidenten. Bij surveys worden als regel veel grotere aantallen van gewelddadige voorvallen gevonden dan bij inventarisaties. Dit gegeven dient men bij de beschouwing van de onderzoeksresultaten goed in het achterhoofd te houden, voornamelijk waar het de omvang betreft.

In 2008 zijn minder gevallen van extreem-rechts en racistisch geweld geïnventariseerd dan in 2007, respectievelijk 216 en 223. Aan de slachtofferzijde valt op dat er minder gevallen van antisemitisch geweld werden gevonden, terwijl het aantal geïnventariseerde gevallen van islamofob geweld groeide. Deze bevinding past in een breder beeld van toenemende islamofobie. Verder tekent zich een toename af van extreem-rechts geweld dat niet racistisch is, maar zich richt tegen bijvoorbeeld politieke tegenstanders, linkse partijen of 'de overheid'.

HOOFDSTUK 9 - EXTREEM-RECHTSE FORMATIES

Het rechts-extremisme bevindt zich in Nederland momenteel in een overgangsfase. De vergelijking met een andere overgangsfase tien jaar geleden dringt zich daarbij op. Na het verdwijnen van de Centrumstroming in de periode 1998 t/m 2000, was er geen extreem-rechtse partij die deze leemte opvulde. Enige tijd later ontstond een nieuw verschijnsel: de opkomst van extreem-rechtse straatformaties. Het afgelopen decennium was deze ontwikkeling beeldbepalend voor het rechts-extremisme in Nederland. Straatformaties, vaak met een nazistische en gewelddadige agenda, extreem-rechtse demonstraties en zogenaamde Lonsdalejongeren domineerden dat beeld. In 2008 is dat veranderd.

Neonazistische straatformaties met een evident antisemitische ideologie, zijn de afgelopen monitorperiode enigszins in omvang afgenomen. De oorzaak hiervan lag voornamelijk in een aantal interne ruzies en splitsingen. Mogelijk heeft de afname van het aantal Lonsdalejongeren ook zijn effect op deze ontwikkeling. Deze straatformaties konden een aantal jaren groeien en het vertrek van uittreeders compenseren, door een 'natuurlijke' aanwas vanuit Lonsdalecircuits. Een logisch gevolg van het verdwijnen van Lonsdalejongeren zou dus zijn dat deze aanwas ook minder omvangrijk wordt. De afname in de omvang van de formaties heeft vooralsnog geen zichtbaar effect op de hoeveelheid activiteiten of extreem-rechtse geweldsincidenten. Wel lijkt het gemiddeld aantal deelnemers aan extreem-rechtse demonstraties enigszins af te nemen.

Tegelijkertijd is er sprake van een snelle opkomst van de Partij voor de Vrijheid (PVV). De PVV is een partij die kan worden bestempeld als nieuw rechts-extremistisch of nieuw rechts-radicaal: deze nieuwe stroming is in ideologisch opzicht 'nationaal-democratisch', maar heeft geen verbanden met *oud* rechts-extremisme in de vorm van een 'raciaal revolutionaire' oriëntatie of in de vorm van personele continuïteit vanuit oud extreem-rechtse kringen.

In het hoofdstuk over racistisch en extreem-rechts geweld werd een toename van anti-islamitisch (of islamofob) geweld in 2008 vastgesteld, terwijl antisemitisch geweld verder afnam. Deze tendens is al langer zichtbaar. Er is geen reden om een relatie tussen dit geweld en de groei van de PVV te suggereren. Tegelijkertijd kan zowel de groei van de PVV als de toename van het anti-islamitisch geweld gezien worden als een graadmeter voor een groeiend anti-islamitisch sentiment in de Nederlandse samenleving.

HOOFDSTUK 10 - INTERNET

Ervaren discriminatie

Het Meldpunt Discriminatie Internet (MDI), waar klachten over discriminerende uitingen op internet ingediend kunnen worden, ziet de laatste jaren een verdergaande verschuiving in het soort websites waarover meldingen binnenkomen. Zo zijn het al lang niet meer vooral de rechts-extremistische websites waarover veel meldingen binnenkomen, maar worden de meeste gemelde uitingen aangetroffen op meer mainstream websites, die op een breed publiek gericht zijn. Interactieve websites (websites met zogenaamde *user-generated content*, waar bezoekers hun eigen tekst, beeld of geluid kunnen plaatsen) vormen tegenwoordig de grootste bron van gemelde uitingen.

In 2008 ontving het MDI meer meldingen van discriminerende uitingen over de islam en moslims dan over enige andere etnische of religieuze categorie, hoewel sprake is van een lichte daling ten opzichte van 2007. Het aantal meldingen van discriminerende uitingen jegens Marokkanen is gestegen. Voor wat betreft antisemitische uitingen op internet is er een daling ten opzichte van voorgaande jaren.

Aanpak van online discriminatie

Het verbod op discriminatie en andere wettelijke bepalingen gelden online evengoed als offline. Voor het plaatsen van discriminerende uitingen op internet kan iemand zowel strafrechtelijk als civielrechtelijk aangepakt worden. In sommige gevallen kan ook een websitebeheerder of Internet Service Provider aansprakelijk gesteld worden voor andermans uitlatingen. Het achterhalen van de identiteit van degene die een uiting heeft geplaatst, of van een beheerder, is echter vaak lastig of zelfs onmogelijk. De Nederlandse strafwet stelt dat websites die op Nederland gericht zijn onder het Nederlandse recht vallen. Ook uitingen op websites die in het buitenland (vaak de Verenigde Staten) worden gehost omdat de wetgeving met betrekking tot vrijheid van meningsuiting daar ruimer is, kunnen dus in Nederland juridisch worden aangepakt.

Er zijn tussen 2005 en 2009 maar weinig internetdiscriminatiezaken voor de rechter gebracht. Om de internationale samenwerking bij de aanpak van online discriminatie op grond van afkomst te verbeteren, is in 2006 een Additioneel Protocol voor het Cybercrimeverdrag van kracht geworden.

Het is de vraag of en hoe de aanpak van discriminatie op internet verbeterd kan worden. Zo wordt er gepleit voor het vaker voor de rechter brengen van aangiften. Een ander spoor is verdergaande zelfregulatie door providers en beheerders van websites met *user-generated content* websites. Voor providers kan de gedragscode Notice-and-Take-Down daarbij een handvat vormen. Websitebeheerders kunnen zich toeleggen op zorgvuldige moderatie van *user-generated content*. Dat is echter niet eenvoudig en vereist bovendien bereidheid van beheerders om grenzen te stellen aan de bijdragen van hun bezoekers.

HOOFDSTUK 11 - ANTISEMITISME

Een belangrijke indicatie van antisemitische voorvallen kan gevonden worden in de diverse inventarisaties van klachten en incidenten. In grote lijnen vertoont het beeld over de jaren 2006 t/m 2008 een neergaande trend. Het Centrum voor Informatie en Documentatie Israël registreerde minder antisemitische incidenten, het Meldpunt Discriminatie Internet registreerde en inventariseerde minder antisemitische uitingen op internet. Alleen de cijfers van de antidiscriminatievoorzieningen laten voor het jaar 2008 een onverwachte en moeilijk te verklaren stijging zien.

Ook bij zowel de strafrechtelijke afhandeling van antisemitisme als bij de cijfers over antisemitisch geweld in het databestand van het monitordeelonderzoek Racistisch en extreem-rechts geweld is een neerwaartse tendens zichtbaar in de jaren 2006 t/m 2008. Wel moet echter worden geconstateerd dat ten tijde van oorlogen in het Midden-Oosten waarbij Israël betrokken is, het aantal antisemitische incidenten in Nederland kortstondig, maar wel heftig kan stijgen.

Specifieke vormen van antisemitisme, zoals holocaustontkenning of incidenten rondom begraafplaatsen en oorlogsmonumenten, blijven een hardnekkig probleem vormen in de Nederlandse samenleving. Net als bij andere vormen van racistisch geweld zijn ook bij antisemitisch geweld daders moeilijk traceerbaar.

HOOFDSTUK 12 - DISCRIMINATIE VANWEGE HET ISLAMITISCHE GELOOF

Ervaren discriminatie

De landelijke survey Discriminatie-ervaringen van zowel 2005 als 2009 laat zien dat Turken en Marokkanen ten opzichte van andere etnische groepen significant vaker discriminatie ervaren op grond van hun geloof. Uit verschillende klachtregistraties, zoals van antidiscriminatievoorzieningen, de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) en het Meldpunt Discriminatie Internet, blijkt dat klachten over godsdienstdiscriminatie vaak het islamitische geloof betreffen.

Het gaat hierbij veelal om gevallen die betrekking hebben op het dragen van een hoofddoek. De CGB stelt dat de wet- en regelgeving omtrent kledingvoorschriften niet altijd bekend en duidelijk is.

Op basis van de beschikbare gegevens is er in de afgelopen jaren geen eenduidige trend waar te nemen waar het gaat om ervaren discriminatie op grond van het islamitische geloof. De vergelijking van de uitkomsten van de survey in 2009 met die van de survey in 2005, wijst uit dat de mate waarin discriminatie wegens het islamitische geloof ervaren wordt, is gedaald.

Politie en justitie hebben de afgelopen tijd meerdere aangiftes ontvangen over geweldsincidenten tegen moslims en over waargenomen belediging van de groep moslims. Monitoronderzoek wijst uit dat het aantal geweldsincidenten tegen moslims sinds enkele jaren steeds verder toeneemt. De toenemende instroom bij het Openbaar Ministerie van discriminatiefeiten op grond van godsdienst of levensovertuiging is te wijten aan het feit dat er ieder jaar meer discriminatiefeiten op grond van de islamitische godsdienst zijn ingestroomd.

Negatieve houding ten aanzien van moslims

De toegenomen negatieve houding ten aanzien van moslims wordt in verband gebracht met aanslagen in binnen- en buitenland. Het afgelopen decennium hebben er aanslagen plaatsgevonden waarbij de daders aangaven geïnspireerd te zijn door de islam, zoals de moord op Theo van Gogh en de aanslagen in New York, Madrid en Londen. Door de associatie met fundamentalistische moslims in binnen- of buitenland, kan het gevoel ontstaan dat moslims of de islam zelf een fundamentele bedreiging voor Nederland opleveren. Deze waargenomen dreiging vormt mogelijk de basis voor een negatieve attitude ten aanzien van moslims en voor discriminatie van de groep.

Uit onderzoek en uit de registraties blijkt dat een deel van de moslims zich aangesproken voelt wanneer er meningen over de islam of 'de moslims' worden geuit door politici of in de media. Dit heeft geleid tot discriminatie-ervaringen onder moslims. Onderzoek wijst uit dat moslims zich door het negatieve maatschappelijke klimaat ten opzichte van de islam minder prettig voelen in Nederland. Het nadelige gevolg van stigmatisering en discriminatie kan zijn dat moslims zich terugtrekken in hun eigen groep. Onderzoekers waarschuwen daarbij voor het gevaar van radicalisering van, met name jongere, moslims.

HOOFDSTUK 13 - STRAFRECHTELIJKE AANPAK

In dit hoofdstuk wordt cijfermatig inzicht gegeven in de aard en de omvang van rassendiscriminatie bij de opsporing en vervolging ervan in 2008. Het sluit hiermee aan op het hoofdstuk Opsporing en vervolging in 2007 uit de achtste rapportage van de Monitor racisme & extremisme.

Wet- en regelgeving

Op het gebied van nationale wetgeving is er aardig wat beweging geweest rond de discriminatieverboden, zoals artikel 137h Sr met de op handen zijnde ontzetting uit beroep bij discriminatie en het debat over godslastering. Op het gebied van Europese wetgeving is het Kaderbesluit betreffende de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat een punt van aandacht vanwege de verplichting tot strafverzwaring bij racistische of xenofobe motieven bij 'gewone' delicten. Zolang dit niet de reguliere praktijk is door middel van de Aanwijzing discriminatie of is neergelegd in een nationale wet, is het onduidelijk of Nederland aan deze verplichting voldoet.

Registraties door politie en justitie

Aanhoudend aandachtspunt is het ontbreken van commune delicten met discriminatoir aspect in de registratie van discriminatie. De verplichting hiertoe is sinds vele jaren vervat in de Aanwijzing discriminatie. In 2008 verscheen voor het eerst het rapport *Criminaliteitsbeeld Discriminatie 2008* van de politie dat ook commune delicten met discriminatoir aspect bevat. Het rapporteert over 2.240 incidenten, waarvan 40 procent rassendiscriminatie betreft.

Uit discriminatiecijfers uit een andere bron, het Korps Landelijke PolitieDiensten (KLPD) blijkt een dalende trend in het aantal aangehouden discriminatieverdachten sinds 2005. Het gaat om 411 verdachten in 2008, waarvan een ongekend groot deel van 31 procent zich schuldig zou hebben gemaakt aan discriminatie in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf (artikel 137g Sr). Dit is niet terug te zien in de cijfers van het OM.

De cijfers van het OM betreffen, net als de KLPD-cijfers, alleen de discriminatieartikelen. In 2008 stroomden bij het OM 232 discriminatiefeiten in. Bij dit aantal is een schommelende trend te zien, waarbij 2004 en 2006 hier onder zaten met respectievelijk 214 en 216 discriminatiefeiten. Opvallend is het lage aantal 137g-zaken in het licht van de bovengenoemde KLPD-cijfers, maar ook in het licht van bevindingen met betrekking tot horecadiscriminatie.

De OM afdoening heeft zich na de dip van 2007 (201) hersteld naar 291 afdoeningen in 2008. In 2008 zijn er wel meer vrijspraken bij de rechtbanken geweest, waardoor het zogenoemde succespercentage voor discriminatiezaken met 75 procent lager was dan in voorgaande jaren (boven de 90 procent).

Het OM blijkt de informatie over verdachten maar zeer sporadisch te (kunnen) registreren onder een religieuze signatuur. Hoe het staat met de beweerdelijk toegenomen discriminatie tegen homoseksuelen door jongens met een islamitische achtergrond blijft daardoor onduidelijk. Een causaal verband met religie moet ook dan nog blijken, alsook de betrokkenheid van burgers van Marokkaanse dan wel Turkse afkomst gezien de registratie onder een en dezelfde categorie.

De grootste stijging bij de verdachtengroepen is de 7 procent 'blanke particulier'. Samen met extreemrechts is deze groep in stijgende mate verantwoordelijk voor het overgrote deel van de discriminatiefeiten (87 procent in 2008 tegen 82 procent in 2007).

Rassendiscriminatie in het strafrechtelijke traject is de meest voorkomende vorm van discriminatie die door de jaren heen verder toeneemt. Het ontbreekt aan een integraal databestand voor discriminatiezaken om beter inzicht in dergelijke ontwikkelingen te krijgen. Eén van de redenen hiervoor is gebrekkige registratie. De politie heeft in 2008 wel voor het eerst cijfers gepubliceerd in het Criminaliteitsbeeld discriminatie die ook commune delicten met discriminatoir aspect bevatten. Bij het OM is dit niet het geval. Hier is sprake van een aanzienlijk lagere instroom in vergelijking met de huidige KLPD-cijfers die ook de commune delicten ontberen. Het KLPD meldt ook zonder artikel 429quater Sr al 411 aangehouden discriminatieverdachten in 2008. Naast gebrekkige registratie is ook het geringe aantal meldingen een aandachtspunt aangezien Europese surveys, zoals dat van het Fundamental Rights Agency aantonen dat gepercipieerde discriminatie zeer veelvuldig voorkomt. Een van de redenen voor de lage meldingsbereidheid is gebrek aan vertrouwen in het nut van melden.

¹ De Monitor rassendiscriminatie 2005 werd uitgegeven onder redactie van het voormalige Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie (LBR). Het LBR is begin 2007 opgegaan in het landelijk expertisecentrum van Art.1.